

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЧОРНОГО ГУМОРУ (НА МАТЕРІАЛІ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО ФІЛЬМУ «РОДИНА АДАМСІВ»)

Кузєбна В. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики та перекладу
Черкаський державний технологічний університет
бул. Шевченка, 460, Черкаси, Україна
orcid.org/0000-0002-8365-9198
kuzebnaya.vlada@gmail.com*

Усик Л. М.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Черкаський державний технологічний університет
бул. Шевченка, 460, Черкаси, Україна
orcid.org/0000-0002-3306-2641
luda.usyk@gmail.com*

Ключові слова: чорний гумор, медійний дискурс, стилістичні фігури, анімаційний жанр, комічний ефект.

Стаття присвячена аналізу стилістичних особливостей чорного гумору в такому продукті медійного дискурсу, як комедійний анімаційний фільм. Досліджується ступінь вивчення такого багатогранного явища, як гумор у сучасному мовознавстві. Особлива увага приділяється розкриттю сутності феномена чорного гумору як особливого виду комічного. Обґрунтовано актуальність дослідження й проаналізовано низку теоретичних праць, присвячених вивченню різноманітних аспектів прояву й функціонування чорного гумору в літературі, мистецтві, мовознавстві, перекладознавстві, кінопродукції тощо.

Виокремлено низку характерних ознак, які вирізняють чорний гумор з-поміж інших видів комічного. З'ясовано, що в досягненні чорно-гумористичного ефекту, який відображено на стилістичному рівні в комедійному анімаційному фільмі «Родина Адамсів», значну роль відіграють засоби мовної виразності, як-от: тропи й фігури мовлення. Аналіз стилістичних фігур, уживання яких сприяє створенню комічного ефекту в межах зазначеного медійного продукту, дав змогу визначити такі їх види, як метафора, персоніфікація, порівняння гіпербола, літота, каламбур, силепсис, зевгма, антитеза, перифраз. Використання засобів увиразнення мовлення може мати різну мету. Так, каламбур і полісемія допомагають створити ефект двозначності й невідповідності, що лише підсилює комічність ситуації.

З'ясовано, що сутність створення ефекту комічності полягає в порушенні законів логіки, невідповідності між очікуванням і реальністю, що зумовлює появу контрасту, а також виникнення додаткового сенсу, спричиненого явищем імпліцитності. Отже, гумор віддзеркалює злам стереотипів, трансформацію уявлень про навколишню дійсність і моделі мови, що породжує протиріччя образів і сенсів. Перспективи подальших досліджень полягають у більш ґрунтовному вивченні специфіки чорного гумору як складника медіапростору, а також його впливу на реципієнта; вивченні мовних особливостей чорного гумору як особливої форми комічного.

**STYLISTIC PECULIARITIES OF BLACK HUMOUR
(CASE STUDY OF ANIMATED BLACK COMEDY FILM “THE ADDAMS FAMILY”)**

Kuzebna V. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Applied Linguistics and Translation
Cherkasy State Technological University
Shevchenko blvd, 460, Cherkasy, Ukraine
orcid.org/0000-0002-8365-9198
kuzebnaya.vlada@gmail.com*

Usyk L. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Cherkasy State Technological University
Shevchenko blvd, 460, Cherkasy, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3306-2641
luda.usyk@gmail.com*

Key words: *black humour, media discourse, stylistic devices, animated film, comic effect.*

This paper will review the research conducted on stylistic features of black humour in comedy animated films as a product of media discourse. The authors give an account of the most significant current discussions on humour as a multifaceted phenomenon as well as an object of study in modern linguistics. Particular attention is given to revealing the essence of the phenomenon of black humour as a special kind of comic. The relevance of the research is substantiated, and theoretical works describing various aspects of manifestation and functioning of black humour in literature, art, linguistics, translation studies, film production, etc. are analysed.

The set of characteristic features that distinguish black humour among other types of the comic is established. The results of this study indicate that linguistic expressive means, such as tropes and figures of speech, play a significant role in achieving a black-humorous effect, which is stylistically reflected in the comedy animated film titled *The Addams Family*. The analysis of stylistic figures, the use of which contributes to creating a comic effect within the specified media product, has identified the following their types: metaphor, personification, simile, hyperbole, litotes, pun, syllepsis, zeugma, antithesis, periphrasis. The research has established that the above-mentioned means of speech expressiveness are used with diverse purposes, i.e., pun and polysemy create the effect of ambiguity and inconsistency, which further reinforces the comic nature of the situation.

The study suggests that the essence of creating a comic effect lies in violating the laws of logic, a contradiction between the expectations and the reality, which brings contrast into the story, thus shaping additional meanings based on the phenomenon of implicitness. Consequently, humour mirrors breaking the stereotypes and transforming ideas about the surrounding reality and language models, which creates contradictions between the images and the meanings. The conclusions include a discussion of the implication of the findings to future research into this area, which anticipates an in-depth study of humour as a constituent of the media space, as well as its impact on the recipient, and the study of the linguistic features of black humour as a special form of comic.

Постановка проблеми. Гумор як особливий вид комічного є складним і багатограним явищем. Феномен гумору здавна є об'єктом наукових розвідок багатьох дисциплін, серед яких – мовознавство, філософія, психологія, культурологія тощо. Зокрема, у центрі досліджень були питання про природу сміху (Арістотель, І. Кант, Г. Спенсер, З. Фрейд), семіотику гумору (А. Карасик, Н. Панченко, Р. Glenn), мовні механізми створення комічного (Н. Арутюнова, А. Козінцев), гумор у психологічному аспекті (М. Мінський, З. Фрейд) тощо.

Не менш цікавим об'єктом наукових досліджень, зокрема й лінгвістичних, є чорний гумор. Цей різновид комічного також має специфічну природу, оскільки гумористичний ефект досягається за допомогою явищ абсурду, цинізму, еклєктичності та невідповідності. Чорний гумор вважається особливим видом гумору, метою якого є висміювання таких серйозних і табуованих тем, як смерть, насилля, трагедії та катастрофи, фізичні та психологічні вади, релігійна, расова й гендерна належність тощо. Завдяки використанню елементів чорного гумору вдається віддзеркалити всесвітню суспільну тривогу, біль і страх перед цими явищами. Більш того, феномен чорного гумору виконує важливі функції емоційної розрядки та зняття напруження, що певною мірою пояснює тяжіння людей до цього виду комічного.

Саме поняття «чорний гумор» є суперечливим, адже лексема «чорний» має негативну конотацію та вказує на певну абсурдність поєднання трагічного з комічним. Тим не менше скептичність і цинізм цього виду гумору наголошує на парадоксальності й неоднозначності життя людини, змушує поглянути на проблеми і трагічні ситуації під іншим кутом.

Поняття чорного гумору досить міцно закріпилося в тезаурусі сучасної людини. Ми стикаємося із цим феноменом у різних сферах нашого життя: на роботі, у побутовому спілкуванні, на радіо й телебаченні, у газетах і книгах. Саме тому чорний гумор став об'єктом для досліджень науковців різноманітних галузей.

Протягом багатьох століть феномен чорного гумору був невід'ємним складником культурних традицій країн західних цивілізацій. Уважається, що цей вид гумору вперше з'явився в літературі в інтелектуальних комедіях Аристофана, датованих ще V століттям до н.е. Поширення поняття «чорний гумор» набуло лише в 60–70-х роках ХХ століття завдяки розвитку «літератури чорного гумору» в американській культурі [14, с. 28].

Варто наголосити, що стан сучасного мовознавства характеризується незначною кількістю наукових праць, присвячених вивченню різноманітних аспектів прояву й функціонування чорного гумору в медійному дискурсі. Натомість у більшо-

сті досліджень вивчається специфіка прояву чорного гумору в художніх творах письменників-постмодерністів, що є цілком виправдано, адже феномен чорного гумору є ключовим елементом поетики творів таких авторів, як Дж. Барт, Д. Бартельм, С. Беккет, Дж. Гоукс, Р. Гувер, Дж.П. Донліві, Е. Іонеско, Л. Керрол, Е. Лір, Дж. Макелрой, Т. Пінчон, Д. Хармс та інші. В українській літературі відсутня глибинна традиція так званого «чорного гумору», поширеного в багатьох літературах світу. Останнім часом певною мірою цю прогалину заповнюють окремі твори Ю. Андруховича, О. Забужко, О. Ірванця, П. Корабчука, А. Куркова, О. Лютого (А. Мухарського), Л. Подерв'янського, Н. Сняданко та, звичайно, Ю. Винничука, який небезпідставно вважається «батьком українського чорного гумору». Отже, твори вищезгаданих авторів стають об'єктом наукової уваги з боку академічної спільноти, представники якої обирають за предмет дослідження чорний гумор.

Загалом аналіз теоретичних праць, присвячених вивченню феномена чорного гумору, допоміг виявити нерівномірність розподілу наукової уваги щодо цієї проблеми. Найбільш численними виявилася праці, автори яких досліджують перекладацький аспект чорного гумору. Так, проблемам відтворення чорного гумору в кінопродукції присвячені праці О. Борисова [2], В. Конкульовського [7], А. Медведєвої [9], Л. Пономаренко [15] та інших; перекладом чорного гумору в художніх творах займалися С. Кумпан [8], О. Підгрушна [13], О. Смольницька [19] та інші.

Вагомий внесок у вивчення феномена чорного гумору зробили В. Жельвіс [5] та Е. Фромм [21], які вивчали взаємозв'язок чорного гумору із психотипом людини. Однак такі розвідки поодинокі й усебічно не висвітлюють проблемний комплекс феномена чорного гумору.

Останнім часом у загальному мовознавстві все більшої актуальності набуває тенденція вивчення специфіки функціонування чорного гумору в медійному дискурсі, який охоплює такі сфери, як преса, радіо, кіно, анімація, телебачення, реклама, ігри, Інтернет тощо. Цілком виправдано, що в мовознавчій парадигмі з'являється більше наукових праць (В. Ганечко [3], С. Гулуєва [4], В. Самохіна [16; 17], К. Скоцеляс [18], О. Харченко [22], Т. Ярміна [23]; J. R. Alexander [24], B. J. Blake [25], A. Leibold [27], W. Ruch [28] тощо), у фокусі уваги яких перебувають різноманітні проблемні питання, пов'язані з чорним гумором. Однак більшість із них досліджують особливості прояву й відтворення чорного гумору переважно в рекламних продуктах, кінопродукції та друкованих ЗМІ. Натомість анімаційний жанр залишається поза увагою дослідників і не отримує належного наукового висвітлення.

Отже, цілком виправдано, що **актуальність** дослідження зумовлена, з одного боку, нерівномірним розподілом наукової уваги до вивчення різноманітних аспектів прояву й функціонування феномена «чорного гумору» в медійних продуктах; з іншого боку, необхідністю проведення більш ґрунтовного дослідження особливостей прояву чорного гумору в анімаційному жанрі, який є одним із медійних продуктів.

Протягом усього життя людина стикається з різними природними процесами і труднощами, сутність яких вона не може досягнути. Саме тоді з'являється страх і паніка перед невідомими та незворотними подіями, яка, у кінцевому підсумку, потребує вивільнення. Це прагнення знайти відповіді на складні та болючі запитання, а також позбутися страху і спричиняє виникнення сатири, гострої іронії та чорних жартів. Отже, можна стверджувати, що сучасний чорний гумор – це реакція на події навколишнього світу, спосіб вираження внутрішніх переживань, а також критичний погляд на дійсність. Більш того, чорний комізм «знешкоджує» вплив трагічних і неминучих подій і створює певний внутрішній опір, допомагаючи людині пережити наслідки руйнівного досвіду.

Мета дослідження полягає в аналізі стилістичних особливостей чорного гумору в такому продукті сучасного американського медійного простору, як анімаційний фільм.

Для виконання поставленої мети дослідження вважаємо за необхідне вирішити такі **завдання**:

- 1) з'ясувати ступінь вивчення феномену чорного гумору в сучасних наукових дослідженнях;
- 2) вивчити особливості прояву феномена чорного гумору в сучасному американському медіапросторі на прикладі анімаційного жанру;
- 3) дослідити стилістичні особливості функціонування чорного гумору в такому медійному продукті, як анімаційний фільм.

Об'єктом дослідження є чорний гумор у продукті сучасного американського медійного простору.

Предметом дослідження є стилістичні особливості чорного гумору в анімаційному фільмі «Родина Адамсів».

Виклад основного матеріалу дослідження. Жарти на тему смерті, які є невід'ємним компонентом чорного гумору, є давньою традицією, хоча в сучасному вигляді цей жанр утвердився не так давно. Подібні висловлення привертають увагу аудиторії, спричиняючи суперечки та полеміку, а також приваблюють прихильників епатажу. Не дивно, що реакція суспільства на чорний гумор неоднозначна: не кожен здатен сміятися над трагічним. Унаслідок цього кінокартини й мультфільми, які містять елементи чорного гумору, отримують досить такі полярні критичні відгуки.

За останні десятиліття жанр чорного гумору зазнав численних трансформацій і гібридизації. Можна стверджувати, що відбувається явна трансгресія, розширення меж допустимого в масовій культурі [12, с. 69]. Найбільш яскраво ці сучасні соціокультурні тенденції відбиваються в кінематографі та мультиплікаційних серіалах.

Історії про родину Адамсів пронизані чорним гумором. Вони зображують ідеальну американську сім'ю крізь призму сатири. Головні герої надзвичайно яскраві та неординарні. Проте члени родини щиро не розуміють, чому оточуючі вважають їх ексцентричними й соціальними вигнанцями. Саме в цій невідповідності світоглядів соціуму та родини Адамсів і полягає характерна риса кінокартин і мультфільмів, які їм присвячені.

Як уже зазначено, феномен чорного гумору має характерні ознаки, які вирізняють його з-поміж інших видів комічного. Важливу роль у досягненні «чорного» гумористичного ефекту на лексико-стилістичному рівні відіграють засоби мовної виразності, а саме тропи та фігури мовлення, такі як метафора, персоніфікація (уособлення), порівняння, гіпербола, літота, каламбур, силепсис, зевгма, антитеза, перифраз тощо. Використання цих засобів є головною характерною рисою анімаційного фільму про родину Адамсів.

Поява відомого анімаційного продукту «Родина Адамсів» уперше датується 1938 роком. Відтоді цей проект не втрачає популярності, а тематика мультфільму залишається актуальною й досі. Автором проекту є американський карикатурист Чарльз Адамс, який подарував сімейству власне прізвище. Прем'єра останнього випуску вищезначеного медійного продукту, який з'явився на екранах 2019 року, є вже 19 проектом. Надзвичайна популярність історій про пригоди Адамсів сформувала новий погляд на естетику чорної комедії, а також зробила вагомий внесок у розвиток і популяризацію чорного гумору.

Перш ніж розпочати стилістичний аналіз мультфільму, вважаємо за потрібне охарактеризувати героїв картини, адже історії про сім'ю Адамсів пронизані чорним гумором, що становить значний інтерес для дослідження. Лише на перший погляд члени сімейства видаються диваками: їхня поведінка, зовнішній вигляд і сімейні традиції не відповідають загальноприйнятим соціальним нормам, а тому вкотре стають причиною негативної суспільної реакції. Родина змушена жити ізольовано від навколишнього світу, аби не наражатися на небезпеку та зберегти свій сімейний затишок. Усталений ритм життя сім'ї порушує втручання в їхні справи Марго Нідлер – телеведучої місцевого реаліті-шоу. Вона прагне збудувати свій ідеальний усесвіт, у якому всі будуть схожими один на одного, а тому Адамсам у ньому не місце.

Теоретичним підґрунтям задля проведення дослідження стилістичних особливостей анімаційного медійного продукту стали праці О. Ахманової [1], В. Кухаренко [9] та О. Мороховського [11], які містять класифікації та визначення літературних тропів.

Аналізуючи засоби виразності, які відображено в мультфільмі «Родина Адамсів», виявили частотне вживання метафор:

*“Oh, Gomez, you have **torn down my walls and stabbed your name onto my heart**”; “Good news, everybody. Pugsley's gone. – Wednesday, I know that tone of voice. Dig up your brother. At once. – **You're weakening the gene pool**”; “How I wish something would **liven up this already tedious day**” (1).*

Варто наголосити, що ця стилістична фігура відіграє важливу роль у створенні певного асоціативного зв'язку між об'єктами за принципом подібності, а тому активно використовується задля створення ефекту чорного гумору. З наведених прикладів зрозуміло, що метафоричні висловлення тісно пов'язані з темою смерті й насильства. Окрім метафоричних конструкцій, частотним є вживання порівнянь:

*“My wan temptress, your hand is **as cold as a dead fish**”; “He's **like training a puppy, adorable but tiresome**”; “My little raven, I'm so happy you returned. – Of course I came back. I knew there was no way you were going to save yourselves. **You are like weak baby squirrels**” (1).*

Використані порівняння мають специфічну «темну» природу, що зумовлене вживанням епітетів із негативною конотацією: *wan, cold, dead, weak*. Як наслідок, відбувається підсилення комічності чорного гумору.

Аналіз стилістичних засобів дав нам змогу виявити використання такого різновиду порівняння, як образне порівняння, яке можна охарактеризувати як «слово або вираз, що містить уподібнення одного предмета іншому, однієї ситуації – іншій» [1, с. 169]. Такі вирази зазвичай містять компаративні лексеми на кшталт *like, as...as, as, seem* у складі:

*“I think she's **distancing herself from me**. – Oh, she's wrapped in a **black hole of emptiness and longing like all of us Frump women**”; “That woman **seems deranged**. Her face **reminds me of a death mask**” (1).*

Наведені приклади свідчать про тісний зв'язок родини Адамсів з «темрявою» та потойбіччям, на що також указують епітети з негативною конотацією: *black, emptiness, longing, deranged, death*. Отже, поєднання непоєднуваного в ужитих метафорах і порівняннях, а також використання епітетів із негативним значенням підсилюють комічний ефект висловлювань.

Функціональні можливості гіперболи та літоти полягають у збільшенні рівня емоційності вислов-

лення. У гумористичному плані літота виражає умисне применшення значення певного явища, що створює ефект іронії та допомагає висловити саркастичне зауваження. Наступні приклади демонструють, що ця стилістична фігура використовується для опису серйозних і небезпечних ситуацій (травми, поранення, соціальні проблеми), що робить їх комічними:

*“Don't worry, I'm okay. **The plate glass window broke my fall**”; “So, what happens at your school? – **Not much**. Just friends turning on each other. Girls making other girls feel bad about themselves. **Typical junior high stuff**” (1).*

Гіпербола, яка, на відміну від літоти, використовується для перебільшення ознак предмета, також виконує функцію підсилення експресивності й емоційності висловлення. Стилiстичний прийом гіперболи неодноразово використовується, коли герої намагаються висловити свої почуття або наголошують на важливості власних почуттів і переживань. Але здебільшого завдяки гіперболі відбувається підсилення ефекту комічності й абсурдності ситуації:

*“Gomez, everyone we've invited to the Mazurka **has threatened to come**”; “How long have you lived here? – My **whole life, which seems endless**”; “You tell me **she's got halitosis, and I'm hearing wedding bells!**”; “**Everyone knows pink is a gateway color**” (1).*

Не менш важливим стилістичним елементом чорної комедії може вважатися персоніфікація, адже саме предмети й об'єкти беруть безпосередню участь у створенні та нагнітанні атмосфери страху і трагічності. Як уже зазначено, найбільш популярним персоніфікованим об'єктом у чорній комедії є смерть. Проте в анімаційному фільмі «Родина Адамсів» смерть не є окремим персонажем. Натомість існує чимало ключових дійових осіб, які тісно пов'язані з потойбічним світом і містикою. Так, мультфільм починається зі сцени одруження головних героїв, Мортиції та Гомеса, на весільній церемонії яких були присутні всі родичі молодят. Ми можемо зробити висновок, що всі вони так чи інакше мають відношення до «темного», містичного та потойбічного світу (мати Гомеса володіє магією та ворожить, дядько Ітте має нелюдську подобу тощо). Пізніше всі вони збираються в будинку Гомеса лише через 13 років, що свідчить про їхню відданість сімейним традиціям і взаємоповагу, які не завжди є у звичайних родинах:

*“The Sabre Mazurka is the most important day in a young man's life. It's the day **your entire family gathers around you and passes judgment on your worth as a human being**”; “Son, our **family hasn't been all together in 13 years**” (1).*

Персоніфікація також відіграє ключову роль у творенні такого персонажа, як Річ (*Thing*). У буквальному сенсі – це кисть руки, наділена

інтелектом і здатністю до комунікації. З попередніх екранізацій ми розуміємо, що Річ – давній друг Гомеса, який завжди допомагає сімейству. Він не має здатності до вербальної комунікації, але, тим не менше, ми вважаємо, що цей образ є яскравим прикладом невербальної персоніфікації.

Будинок, де живе родина Адамсів, теж незвичайний, адже він функціонує як живий організм і навіть може вербально комунікувати: *“Get out! – Oh, you’re always so grumpy before your morning coffee”* (1). Пізніше ми дізнаємося, що в будинку живе дух, який, власне, і робить можливим процес спілкування. З контексту анімаційної картини стає зрозуміло, що будинок родини – це уособлення унікальності сім’ї Адамс, образ їхньої дружності.

Ще одним прикладом персоніфікації образу смерті (а точніше, зв’язку з потойбічним світом) є спілкування Мортиції з її померлими батьками:

“Listen, Morticia, remember the time you ran away and joined the Girl Scouts. We were so worried you were on a bad path. But when you found out that campfires were for roasting marshmallows and not other Girl Scouts, well, you got bored and you came home” (1).

Незважаючи на те що батьки Мортиції фізично не можуть бути поряд, вони продовжують підтримувати зв’язок із потойбічного світу. Цей приклад яскраво ілюструє відданість родинним зв’язкам через призму чорного гумору.

Не менш частотно вживаним способом досягнення комізму є каламбур. Характерною рисою цього виду мовної гри є розбіжність у сенсі жарту та формі його вираження, що лише підсилює ефект несподіванки й, відповідно, створює комічну ситуацію [1, с. 170]. У мультфільмі «Родина Адамсів» каламбур є досить поширеною стилістичною фігурою. Це можна пояснити тим, що в основу сутності чорного гумору покладено принцип еkleктичності, розбіжності та абсурду. Досягнення відповідного ефекту відбувається шляхом поєднання зазвичай непоєднаних понять: *“Is he alright? – No, he seems perfectly demented”*; *“That must be the asylum. – Oh, thank goodness. A decent place to sleep for the night”* (1).

Аналіз мовного матеріалу анімаційного фільму дав нам змогу виокремити такі різновиди каламбуру:

– каламбур, який базується на полісемії: *“Lurch, would you mind dusting the house?”*; *“Greetings, Dr. Flambe! How you doing? – I’m on fire! This party’s gonna be lit!”* (1). Багатозначність лексичних одиниць у наведених висловлюваннях створює певний смисловий дисонанс, розуміння якого потребує відповідного інтелектуального підґрунтя. Комічність ситуації може бути досягнута саме завдяки наявності необхідного рівня знань;

– каламбур, основою якого є паронімазія. Паронімами називають слова, які внаслідок подібності у звучанні й часткового збігу морфемного складу можуть або помилково, або каламбурно використовуватися в мові:

“Please, come in and make yourself uncomfortable”; *“Wednesday, don’t move! What, in the name of all that is unholy, is that?”*; *“Unhappy, darling? – Yes, completely”* (1).

Як ми бачимо, за рахунок зміни морфемного складу слова та додавання префіксу *un-* звичні лексеми набувають антонімічного значення. Подібні трансформації створюють невідповідність між очікуванням і реальністю, що допомагає привернути увагу реципієнта. Більше того, ми можемо зробити висновок, що явище паронімазії є важливим складником саме чорного гумору, оскільки є основою для створення комічних та абсурдних ситуацій;

– каламбур, основою якого є омонімія. Комізм, утворений завдяки явищу омонімії, полягає в повній смисловій розбіжності зіставлених понять: *“They blow up so fast these days”* (1). Так, із наведеного прикладу ми можемо припустити помилкове використання виразу *“to blow up”* замість виразу *“to grow up”*, яке логічно може бути застосоване щодо дитини. Тим не менше наявність контексту забезпечує розуміння специфіки ситуації, надаючи їй комічності [1, с. 169].

Варто зазначити, що вид каламбуру, який базується на явищі омонімії, поділяється на такі види омонімів, як лексичні омоніми, омоформи (морфологічні омоніми), омографи й омофони. Проте під час аналізу виявлено, що омонімія фраз і виразів не є поширеною в досліджуваному матеріалі.

Не менш яскравий комічний ефект в аналізованому анімаційному продукті створюють такі стилістичні фігури, як зевгма та силепсис. Застосування їх у мовленні призводить до виникнення явища невідповідності, яке є одним із важливих складників чорного гумору:

“Uncle Fester can go wherever he likes. – No, no, there are some restrictions. You know, I can’t go to the mall, or a zoo, or a building... South America, Europe, China, Asia, most parts of Africa. I’m allowed in Antarctica!” (зевгма); *“To commence this ceremony and deliver these two into the yawning void of matrimony, we put the lime in the coconut and drink them both up”* (силепсис) (1).

Зевгма може бути виражена організацією частин речення навколо головного члена. Отже, вищенаведений приклад є ілюстративним, оскільки присудок *“can’t go”* стосується перелічених однорідних членів речення (*“the mall, a zoo, a building, South America, Europe, China, Asia, most parts of Africa”*). Варто також зазначити, що в цьому випадку завдяки зевгмі створюється сво-

ерідний кульмінаційний момент, оскільки перелічення сприяє створенню смислового наростання.

Основним принципом побудови силепсису є використання слова в буквальному (граматичному) та імпліцитному (лексичному) смислового значенні, що призводить до трансформації контекстуального сенсу. Так, у цій репліці спочатку незрозуміло, чого саме стосується вираз *“drink them both up”*. У цій ситуації ключову роль відіграє візуальний супровід, який і вказує нам на мету висловлення. Спираючись на наведені приклади, ми можемо стверджувати, що використання подібних стилістичних фігур у мовленні персонажів створює ефект дивакуватості, що є характерною ознакою всіх членів родини Адамс.

Не менш поширеною фігурою мови є антитеза (протиставлення). Поєднання антонімічних понять створює смисловий контраст, що також сприяє приверненню уваги глядача. Так, у прикладі *“I think I can see my house from here. Oh, no, it's a women's prison”* (1) ми бачимо протиставлення лексем *house* та *women's prison*, що містить імпліцитну інформацію про стан і вигляд місця, у якому живе герой.

Наступний приклад протиставлення, використання якого створює «чорний» гумористичний ефект, проілюстровано в реченні: *“I hold people prisoner, not the other way around”* (1). На відміну від попереднього прикладу, імпліцитна інформація не є головною причиною виникнення явища комізму, адже головна героїня відкрито говорить про свої наміри. Натомість можна припустити, що ключову роль у підсиленні ефекту чорного гумору відіграє також візуальний складник. Як відомо, найбільш поширеними образами фільмів жаків є діти та неживі предмети (іграшки, предмети побуту тощо). Можливо, саме тому слова про ув'язнення й тортури від імені дитини додають певної абсурдності та комічності висловленню.

Не менш яскравим прикладом чорного саркастичного гумору, який створюється за допомогою стилістичної фігури протиставлення, може вважатися таке висловлення: *“I'll never forget you, Pugsley, but I'll try”* (1). Так, глядач підсвідомо сприймає частину фрази *“I'll never forget you, Pugsley”* як свідчення теплих почуттів головної героїні до брата. Саме протиставлення *“but I'll try”*, яким завершується репліка, створює ефект обманутого очікування, підсилюючи саркастичний відтінок висловлення.

Важливим компонентом стилістичних особливостей чорної комедії є поєднання декількох стилістичних фігур у межах одного речення або репліки:

“Who would have thought a guy like me, a total zero, would have ended up with you, an also zero?” (порівняння, епіфора); *“You've got a bunch of*

houses you need to get rid of, and I have a bunch of family I need to get rid of” (епіфора, протиставлення); *“Auntie Sloom! You are as radiant as a barrel of nuclear waste”* (порівняння, каламбур унаслідок полісемії). Особлива увага приділяється художнім прийомам, які базуються на дублюванні лексичних одиниць і словосполучень на початку (анафора) та в кінці речення (епіфора). Саме принцип повторення надає виразу гостроти й виразності, допомагаючи встановити потрібний смисловий акцент.

Іронія, як вербальний засіб, широко використовується в медіапросторі для створення та підсилення комічності ситуації. У загальному сенсі іронія – це висловлення, яке не відповідає дійсності. Прийнято виокремлювати такі види іронії: вербальну, ситуативну та драматичну. Вербальна іронія позначає невідповідність сказаного реальній думці мовця. Головна відмінність цього виду іронії від інших полягає в її навмисному використанні мовцем. Наступний діалог яскраво ілюструє певну невідповідність між реальною думкою та фактом сказаного:

“I found a creepy mansion up on the hill! – I'm so glad you're exploring, Parker, but I don't have time to talk right now, sweetheart. Mama needs to help people. – I need help. Aren't I people? – Oh, you're cute.(...) Run along, honey” (1).

Незважаючи на те що зазвичай іронія використовується для створення комічного ефекту, з наведеного прикладу ми розуміємо, що ситуація не викликає очікуваного сміху. Це дає нам підстави припустити, що в мовленні героїв ця стилістична фігура використовується для вираження прихованої агресії та протесту.

Вербальна іронія та сарказм можуть не мати чіткого розмежування й у деяких випадках бути взаємозамінними. Тим не менше суттєва різниця між цими двома поняттями полягає в інтенції мовця. Так, іронія використовується для підсилення ефекту невідповідності між реальним і сказаним, а сарказм – з метою образити людину, на яку він спрямований [26, с. 85]. Отже, сарказм разом із гумором та іронією активно застосовується в медійних продуктах для досягнення певного гумористичного ефекту. За допомогою сарказму відбувається вербалізація гострої емоційної оцінки явищ без використання підтексту. У цьому також полягає його основна відмінність від іронії [5, с. 367]. Передусім іронія слугує для вираження імпліцитної негативної оцінки об'єкта мовлення, тоді як сарказм – це стилістичний засіб, у якому така оцінка виражається з мінімальною прихованістю.

Тож вважаємо за потрібне зазначити, що в досліджуваному мовному матеріалі анімаційного фільму «Родина Адамсів» використовуються обидва види стилістичних фігур, які інколи є взаємозамінними, як-от у прикладах:

"Your Mazurka's coming up, and, well, you're not ready. Even if I am the only one who sees it. So, pay attention, and you might actually get through this"; "The world's a big place, full of poor souls who don't know the difference between shiplap and Shinola" (1).

Саме завдяки поєднанню сарказму та іронії в глядача складається враження, що безпосередньо самі герої насміхаються над абсурдністю тих ситуацій, у яких вони опинилися.

Ще один вид іронії – це ситуативна іронія, яка пов'язана з невідповідністю між очікуванням і реальністю. Ця стилістична фігура застосовується, коли результат ситуації виявляється протилежним до очікуваного:

"Darling, I know that last time we saw each other, we had that horrible fight. And I just wanted to tell you, from the bottom of my heart, I won that fight! And I was glad I cheated!" (1).

Ілюстративний матеріал наочно відображає невідповідність між очікуванням глядача того, про що героїня широко шкодує (минула сварка – примітка авт. В. К., Л. У.) (*"And I just wanted to tell you, from the bottom of my heart..."*) і реальним станом речей (*"And I was glad I cheated!"*).

Варто наголосити, що для викриття певних недоліків, особливостей і критики об'єкту чи предмета в чорній комедії досить часто використовується сарказм. Це явище має досить широкий спектр характерних ознак і ступенів прояву. Отже, можна виокремити основні види сарказму:

- 1) лестощі та нещиро похвалу;
- 2) образу, яка виражається зневажливим висловлюванням/ставленням через душевний біль;
- 3) пасивну агресію, яка може бути виражена в легкій вербальній формі, при цьому образа чи насмішка приховується під маскою ввічливості;
- 4) самоприниження, що є способом навмисного применшення власних талантів або здібностей;
- 5) візуальний сарказм, який полягає у вираженні сарказму в різноманітних графічних формах (картини, зображення тощо) [5, с. 367].

Під час аналізу анімаційного продукту «Родина Адамсів» нами виявлено елементи саркастичних висловлень вищеперерахованих різновидів: *"Good morning! I hope this isn't a bad time. – The worst. Do come in"* (пасивна агресія); *"It's easy to be happy when you have no choice"* (образу, пасивна агресія); *"No matter how outdated your design sense, I can help you. My only flaw? Sometimes I care too much"* (самоприниження).

Цілком очевидно, що в наведених прикладах превалює такий вид сарказму, як пасивна агресія. Ключову роль у розумінні цієї форми комічного, а також мотивів його використання відіграє контекст. Так, глядач розуміє, що саркастичне зауваження Мортиції про невдалий час для візиту може

мати амбівалентне трактування, адже сім'я Адамсів часто використовує лексеми з негативною конотацією в позитивному сенсі.

«Туалетний» (скатологічний) гумор також є складником анімаційної картини «Родина Адамсів». Характерною рисою цього виду гумору є жарти на тему фізіологічних особливостей людського організму (відрижка, метеоризм, блювота тощо). Скатологічні жарти не є поширеним явищем у мультфільмі, проте вони доповнюють атмосферу чорної комедії, а також розкривають характер персонажів:

"Slowly, Cleopatra, I wouldn't want my favorite African Stranglers to choke"; "You tell me she's got halitosis, and I'm hearing wedding bells!"; "She's the woman of my dreams. Her breath is like a baby's diaper" (1).

Наведені приклади свідчать про те, що головним «поціновувачем» скатологічних жартів є дядько Фестер, якого приваблюють відразливі речі (бридкий запах або подих). Ще одним прикладом «туалетного» гумору можуть уважатися такі репліки:

"Trudy Pickering. You sit on the toilet backwards. – Well, where else am I supposed to put my arms?"; "Ms. Gravely, you put your underwear in the freezer. – Hey, it's refreshing, okay?" (1).

У вищенаведених реченнях переважає лексика, яка безпосередньо пов'язана з фізіологічними процесами й «туалетною» тематикою. Подібні лексеми допомагають створити певні комічні ситуації в контексті всього фільму, хоча й не мають такого ефекту в межах діалогу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Значного поширення феномен чорного гумору як один із видів комічного зазнав у ХХ столітті, у період значної соціокультурної кризи й втрати ціннісних орієнтирів у суспільстві. Становлення чорного гумору як літературного напрямку американської школи в другій половині ХХ століття зумовило його подальше поширення в медіапросторі.

Спираючись на результати проведеного дослідження, ми можемо зробити висновок, що в сучасному суспільстві існує нагальна потреба абстрагуватися від трагічних і жорстоких подій, таких як смерть, катастрофи, війни, фізичні та психічні хвороби, теракти тощо. Саме висміювання у вигляді жартів, анекдотів, «жорстоких» віршиків допомагає людині протистояти неминучому, яке приносить біль і страждання, що й зумовлює появу такого виду комічного, як чорний гумор. Сутність створення ефекту комічності полягає в порушенні законів логіки, невідповідності між очікуванням і реальністю, що зумовлює появу контрасту, а також виникнення додаткового сенсу, спричиненого явищем імпліцитності. Отже, гумор

віддзеркалює злам стереотипів, трансформацію уявлень про навколишню дійсність і моделі мови, що породжує протиріччя образів і сенсів.

Матеріалом для проведення дослідження стала анімаційна картина «Родина Адамсів», адже мовлення героїв насичене чорним гумором. Проведений аналіз специфіки чорного гумору на стилістичному рівні дає нам підстави стверджувати, що значну роль у досягненні комічного ефекту відіграє використання засобів мовної виразності, як-от: гіпербола, порівняння, антитеза, метафора, каламбур, персоніфікація тощо. Використання зазначених прийомів сприяє створенню явища контрасту та, як наслідок, підсилення комічності ситуації. Більше того, «чорний» комізм реалізується не лише вербально – важливу роль відіграють образи персонажів, а також візуальний супровід картини.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш ґрунтовному вивченні феномена чорного гумору як складника медіапростору, його впливу на реципієнта, а також вивченні мовних особливостей чорного гумору, адже стилістика тісно пов'язана з лексико-семантичним пластом мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская энциклопедия, 1966. 606 с.
2. Борисова О.В. Специфіка лінгвокультурної адаптації при відтворенні комічного в англо-українському перекладі. *Інноваційні тенденції підготовки фахівців в умовах полікультурного та мультилінгвального глобалізованого світу* : збірник тез доповідей V Всеукр. наук.-практ. конф. (7 квітня 2020 р., м. Київ) / за заг. ред. Ю.А. Бондарчук. Київ : КНУТД, 2020. С. 453–455.
3. Ганечко В.В. Функции смеха в коммуникации. *Логический анализ языка. Языковые механизмы комизма*. Москва : Индрик, 2007. С. 127–139.
4. Гулуєва С.І. Гумор як різновид комічного в малих гумористичних текстах. *Актуальні проблеми філології: мовознавство, перекладознавство та методика викладання філологічних дисциплін* : тези доповідей I Міжвуз. наук. конф., 28–29 травня 2010 р. Маріуполь : ПДТУ, 2010. С. 66–68.
5. Жельвис В.И. Черный юмор: анатомия человеческой деструктивности. URL: http://vestnik.usru.org/releases/uchenuye_praktikam/4_10/ (дата звернення: 27.02.2021).
6. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Київ : Академія, 2007. 624 с.
7. Конкульовський В.В. Гумор у серіалі «Бруклін 9–9». Перекладацький аспект. *Прикарпатський вісник НТШ Слово*. 2019. № 3 (55). URL: http://Konkulovskyy_V..pdf (tnpu.edu.ua) (дата звернення: 26.02.2021).
8. Кумпан С.М. Відтворення комічного потенціалу тексту в художньому перекладі (на прикладі новелістики Івліна Во). *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2016. № 2 (12). С. 270–275. URL: <http://42.pdf> (duan.edu.ua) (дата звернення: 15.02.2021).
9. Кухаренко В.А. Практикум зі стилістики англійської мови. Вінниця : Нова Книга, 2000. 160 с.
10. Медведєва А.А. Місце і значення чорного гумору в кіно та особливості його відтворення. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія, педагогіка, психологія»*. 2018. Вип. 36. С. 86–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2018_36_13 (дата звернення: 12.02.2021).
11. Мороховский А.Н. Стилистика английского языка. Киев : Головное издательство издательского объединения «Вища школа», 1984. 296 с.
12. Охримович К.В. Ирония и принцип вежливости в английских диалогах : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Уфа, 2004. 211 с.
13. Підгрушна О.Г. Специфіка перекладу гумору на межі української та англійської культур. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2015. № III (10). Issue 47. URL: http://pidgrushna_o.g_the_specificity_of_the_translation_of_humor_on_the_verge_of_the_english_and_ukrainian_cultures.pdf (seanewdim.com) (дата звернення: 21.02.2021).
14. Плеханов А.С. Популярность и актуальность черного юмора (на материале немецких анекдотов). Москва : Вестник МГОУ, 2008. 20 с.
15. Пономаренко Л.В. Особливості перекладу німецькомовного гумору. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. № 6. Ч. 2. С. 91–95.
16. Самохіна В.А. Современная англоязычная шутка : монография. Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2008. 356 с.
17. Самохіна (Дмитренко) В.О. Жарт у сучасній лінгвістиці. *Мова у відкритому суспільстві* : тези доповідей I Всеукр. наук.-практ. конф., 12–13 жовтня 2007 р. Чернігів : ВіТ-сервіс, 2007(а). С. 27–29.
18. Скоцеляс К. Чорний гумор у рекламі: переваги та недоліки використання. *Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 23–24 березня 2017 р. Київ, 2017. С. 286–287. URL: <http://64.pdf> (at.ua) (дата звернення: 19.01.2021).

19. Смольницька О. Відтворення прийомів чорного гумору в українському перекладі: на прикладі вірша Джонатана Свіфта “Death and Daphne”. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія «Філологічні науки»*. 2017. Вип 13. С. 210–217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpufn_2017_13_30 (дата звернення: 06.03.2021).
20. Стилистика англійського мови : учебник / А.Н. Мороховский и др. Київ : Вища школа, 1991. 272 с.
21. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. Москва : Республика, 1994. 447 с.
22. Харченко О.В. Феномен комічного у комунікативному просторі США : монографія. Київ : МП Леся, 2014. 463 с.
23. Ярмина Т.Н. Английский юмор в лингвистике и аспекты комического. *Пятигорский государственный лингвистический университет: Университетские чтения*. 2010. № 2. 4 с. URL: http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2010/II/uch_2010_II_00016.pdf (дата звернення: 07.03.2021).
24. Alexander J.R. Aspects of verbal humour in English. Tübingen : Narr, 1997. 223 p.
25. Blake B.J. Playing with words: humour in the English language. London : Equinox Publishing Ltd, 2007. 181 p.
26. Colebrook C. Irony. New York : Rutledge, 2004. 199 p.
27. Leibold A. The Translation of Humor; Who Says it Can't Be Done. *Translators' Journal*. 1989. Vol. 34. № 1. P. 109–111.
28. Ruch W. Psychology of humor. The primer of humor research / edited by Victor Raskin. *Humor Research*. 2008. № 8. P. 17–100.
- and Practical Conference. (pp. 453–455). Kyiv: KNUTD [in Ukrainian].
3. Ganechko, V. V. (2007). Funktsii smeha v komunikatsii. [Functions of Laugh in the Communication]. *Logicheskiiy analiz yazyka. Yazykovyye mehanizmyi komizma*. (pp. 127–139). Moskva: Indrik [in Russian].
4. Huluiieva, S. I. (2010). Humor yak riznovyd komichnoho v malykh humorystychnykh tekstakh. [Humour as a Kind of Comic in Humorous Stories]. *Aktualni problemy filolohii: movoznavstvo, perekladnavstvo ta metodyka vykladannia filolohichnykh dystsyplin*: Proceedings of the I International Scientific Conference. (pp. 66–68). Mariupol: PDTU [in Ukrainian].
5. Zhelvis, V. I. Chernyy yumor: anatomiya chelovecheskoy destruktivnosti. [Black Humour: the Anatomy of Human's Destructiveness]. Retrieved from: URL: http://vestnik.ysspu.org/releases/uchenuye_praktikum/4_10/ [in Russian].
6. Kovaliv, Yu. I. (2007). *Literaturoznachna entsyklopediia*. [The Literary Encyclopaedia]. (Vols. 1–2). Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
7. Konkulovskiy, V. V. (2019). Humor u seriali “Brooklyn 9-9”. Perekladatskyi aspekt. [Humour in the Serial “Brooklyn 9-9”. Translation Aspect]. *Prykarpatskyi Visnyk NTSh Slovo – Precarpathian Bulletin of the Shevchenko Scientific Society “Word”*, 3 (55). Retrieved from: URL: [http://Konkulovskyy_V..pdf\(tpu.edu.ua\)](http://Konkulovskyy_V..pdf(tpu.edu.ua)).
8. Kumpan, S. M. (2016). Vidtvorennia komichnoho potentsialu tekstu v khudozhnomu perekladi (na prykladi novelistyky Ivlyna Vo). [Reproduction of text comic potential in the fiction translation process (inferencing from the examples of novelistics by Evelyn Waugh)]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia «Filolohichni nauky» – Alfred Nobel Journal of Philology*, 2, 270–275. Retrieved from: URL: <http://42.pdf> (duan.edu.ua).
9. Kukharenko, V. A. (2000). *Praktykum zi stylistyky anhliiskoi movy*. [A Book of Practice in Stylistics]. Vinnytsia: Nova Knyha [in Ukrainian].
10. Medvedieva, A. A. (2018). Mistse i znachennia chornoho humoru v kino ta osoblyvosti yoho vidtvorennia. [Place and Role of Black Humour in Movies and Peculiarities of its Translation]. *Naukovyi visnyk kafedry YuNESKO Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Filolohiia, pedahohika, psykhohohiia – Scientific Bulletin of Unesco Chair of Linguistics of Kyiv National Linguistic University. Philology, Pedagogy, Psychology*, 36, 86–91. Retrieved form: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2018_36_13.
11. Morohovskiy, A. N. (1984). *Stylistika angliyskogo yazyka* [English Stylistics]. Kiev: Golovnoe izdatelstvo izdatelskogo ob'edineniya «Vischa shkola» [in Russian].

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. The Addams Family (2019). Full transcript. URL: https://sublikescript.com/movie/The_Addams_Family-1620981 (дата звернення: 03.03.2021).

REFERENCES

1. Ahmanova, O. S. (1966). Slovar lingvisticheskikh terminov. [Dictionary of Linguistic Terms]. Moskva: Sovetskaya Entsiklopediya [in Russian].
2. Borysova, O. V. (2020). Spetsyfika linhvokulturnoi adaptatsii pry vidtvorenni komichnoho v anhlo-ukrainskomu perekladi. [The Specificity of Linguo-cultural Adaptation while Creating Comic Effect in the English-Ukrainian Translation]. Yu. A. Bondarchuk (Eds.), *Innovatsiini tendentsii pidhotovky fakhivtsiv v umovakh polikulturnoho ta multylinhvalnoho hlobalizovanoho svitu*: Proceedings of the V Ukrainian Scientific

12. Ohrimovich, K. V. (2004). Ironiya i printsip vezh-livosti v angliyskikh dialogah [Irony and comity in English dialogues]. *Candidate's thesis*. Ufa [in Russian].
13. Pidhrushna, O. H. (2015). Spetsyfika perekladu humoru na mezhi ukrainskoi ta anhliiskoi kultur [The specificity of the translation of humor on the verge of the English and Ukrainian cultures]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, III (10), Issue: 47, 92–96. Retrieved from http://pidgrushna_o.g._the_specificity_of_the_translation_of_humor_on_the_verge_of_the_english_and_ukrainian_cultures.pdf (seanewdim.com) [in Ukrainian].
14. Plekhanov, A. S. (2008). *Populyarnost i aktualnost chernogo yumora (na materiale nemetskikh anekdotov)* [Popularity and topicality of black humour]. Moskva: Vestnik [in Russian].
15. Ponomarenko, L. V. (2011). Osoblyvosti perekladu nimetskomovnoho humoru [The specificity of German humour translation]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Scientific Bulletin of Volyn Lesya Ukrainka National University*, 6, 91–95 [in Ukrainian].
16. Samohina, V. A. (2008). *Sovremennaya angloyazychnaya shutka: [monografiya]* [Modern English Joke: monograph]. Harkov: HNU imeni V. N. Karazina [In Russian].
17. Samokhina (Dmytrenko), V. O. (2007). Zhart u suchasni linhvistytsi [Joke in modern linguistics]. *Mova u vidkrytomu suspilstvi – Language in the open society: I Vseukr. nauk.-prakt. konf. – Proceedings of The I Ukrainian Scientific and Practical Conference*. (pp. 27–29). Chernihiv: ViT-servis [In Ukrainian].
18. Skotselias, K. (2017). Chorni humor u reklami: perevahy ta nedoliky vykorystannia [Black humour in advertising: pros and cons]. *Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktualni pytannia dokumentoznavstva ta informatsiinoi diialnosti: teorii ta innovatsii» – Proceeding of The III International Scientific and Practical Conference «Current Issues of Documentation and Informational Activity: Theory and Innovation»*. (pp. 286–287). Retrieved from: <http://64.pdf> (at.ua) [in Ukrainian].
19. Smolnytska, O. (2017). Vidtvorennia pryiomiv chornoho humoru v ukrainskomu perekladu: na prykladi virsha Dzhonatana Svifta “Death and Daphne” [The reflecting of black humour approaches in Ukrainian translation: case study of J. Swift’s “Death and Daphne”]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Filolohichni nauky – Scientific Notes of the Berdyansk State Pedagogical University*, 13, (pp. 210–217). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpufn_2017_13_30 [in Ukrainian].
20. Morokhovskiy, A. N. (Eds.) (1991). *Stilistika angliyskogo yazyka: [uchebnik]* [English Stylistics]. K. : Vishcha shkola [in Russian].
21. Fromm, E. (1994). *Anatomiya chelovecheskoy destruktivnosti* [The Anatomy of Human Destructiveness]. M. : Respublika [in Russian].
22. Kharchenko, O. V. (2014). *Fenomen komichnoho u komunikatyvnomu prostori SShA: monografia* [Comic phenomenon in communicative space of the USA: monograph]. K. : MP Lesia [in Ukrainian].
23. Yarmina, T. N. (2010). Angliyskiy yumor v lingvistike i aspekty komicheskogo [English humour in linguistics and aspects of the comic]. *Pyatigorskiiy gosudarstvenniy lingvisticheskiy universitet: Universitetskie chteniya – Pyatogorsk State Linguistic University: Reading Rooms*, 2, (p. 4). Retrieved from: http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2010/II/uch_2010_II_00016.pdf [in Russian].
24. Alexander, J. R. (1997). *Aspects of verbal humour in English*. Tübingen: Narr, 223 p.
25. Blake, B. J. (2007). *Playing with words: humour in the English language*. London : Equinox Publishing Ltd, 181 p.
26. Colebrook, C. (2004). *Irony*. New York: Rutledge, 199 p.
27. Leibold, A. (1989). The Translation of Humor; Who Says it Can’t Be Done. *Translators' Journal*, 34, 1, pp. 109–111.
28. Ruch, W. (2008). Psychology of humor. The primer of humor research ; edited by Victor Raskin. *Humor Research* 8. pp. 17–100.